

**Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού
Διεύθυνση Νεότερης Πολιτιστικής Κληρονομιάς
(ΔΙΝΕΠΟΚ)**

**Περιφέρεια Πελοποννήσου, Δήμος Γορτυνίας, Πολιτιστικό Ίδρυμα Ομίλου
Πειραιώς-Υπαίθριο Μουσείο Υδροκίνησης, Συνεδριακό Πολιτιστικό Κέντρο
Δημητσάνας, Κοιν.Σ.Επ. Μαίναλον**

**2ο Θερινό Σχολείο
«Ο Αγροτικός Χώρος ως Πολιτιστική Κληρονομιά»**

**21-28 Ιουλίου 2019
Δημητσάνα, Αρκαδία**

ΠΡΟΣΚΛΗΣΗ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ

Η Διεύθυνση Νεότερης Πολιτιστικής Κληρονομιάς του Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού από κοινού με την Περιφέρεια Πελοποννήσου, τον Δήμο Γορτυνίας, το [Υπαίθριο Μουσείο Υδροκίνησης](#) (Πολιτιστικό Ίδρυμα Ομίλου Πειραιώς), το [Συνεδριακό Πολιτιστικό Κέντρο Δημητσάνας](#), την Κοιν.Σ.Επ. Μαίναλον και άλλους τοπικούς φορείς και πολίτες πρόκειται να πραγματοποιήσει στη Δημητσάνα (21-28 Ιουλίου 2019) το **2ο Θερινό Σχολείο με θέμα: «Ο Αγροτικός Χώρος ως Πολιτιστική Κληρονομιά»**. Το 2ο Θερινό Σχολείο θα πραγματοποιηθεί παράλληλα με το 3ο Εργαστήριο της Παραδοσιακής Τέχνης της Πέτρας που οργανώνεται από την Κίνηση Πολιτών [«Άνθη της Πέτρας»](#) και άλλους φορείς στα Λαγκάδια Αρκαδίας με αντικείμενο τη διαφύλαξη και μετάδοση στις νεότερες γενιές της παραδοσιακής τέχνης της πέτρας, καθώς και τη μελέτη, καταγραφή και προβολή της συμβολής και της επίδρασης της τέχνης των Λαγκαδινών μαστόρων στην ελληνική παραδοσιακή αρχιτεκτονική.

Η παρούσα πρόσκληση απευθύνεται σε:

- φοιτητές/-ριες, μεταπτυχιακούς φοιτητές/-ριες και υποψήφιους/-ες διδάκτορες κοινωνικής ανθρωπολογίας, εθνολογίας, λαογραφίας, πολιτισμικών σπουδών, πολιτιστικής διαχείρισης και συναφών επιστημονικών πεδίων,
- στελέχη πολιτιστικών φορέων και μουσείων νεότερου πολιτισμού,
- στελέχη που διαχειρίζονται θέματα πολιτισμού σε οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης αγροτικών περιοχών,
- στελέχη αγροτικών και γυναικείων συνεταιρισμών που ενδιαφέρονται να εργαστούν για την ανάδειξη τοπικών παραδοσιακών διατροφικών προϊόντων και παραδόσεων ως πολιτιστικής κληρονομιάς,
- εκπαιδευτικούς και των δύο βαθμίδων που ασχολούνται με τον σχεδιασμό ή/και την εφαρμογή εκπαιδευτικών προγραμμάτων (πολιτιστικά προγράμματα, περιβαλλοντική εκπαίδευση, αειφορία, τοπική ιστορία

κλπ.), και σε συντονιστές/-ριες εκπαιδευτικού έργου.

Κύριοι εκπαιδευτικοί στόχοι του Θερινού Σχολείου είναι:

- Να δημιουργήσει περιβάλλον ανταλλαγής απόψεων, εμπειριών και γόνιμου προβληματισμού μεταξύ διοίκησης, ειδικών επιστημόνων και επαγγελματιών που διαχειρίζονται ποικιλοτρόπως την πολιτιστική κληρονομιά του αγροτικού χώρου.
- Να εισαγάγει συστηματικά τους συμμετέχοντες/-ουσες στη Σύμβαση για τη Διαφύλαξη της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς (UNESCO, 2003) και να αναδείξει τις δυνατότητες που παρέχει για τη μελέτη, διαφύλαξη και ανάδειξη του αγροτικού χώρου ως πολιτιστικής κληρονομιάς.
- Να θέσει στο επίκεντρο την ανάγκη αναβάθμισης των τοπικών μουσείων και άλλων τοπικών θεσμών, προκειμένου να συνδράμουν στην ανάδειξη του αγροτικού χώρου ως πολιτιστική κληρονομιά με τρόπο σύγχρονο και δημιουργικό.
- Να αναδείξει τις δυνατότητες αλλά και τα διάφορα ζητήματα που προκύπτουν από την αξιοποίηση της κινούμενης εικόνας για την προβολή της πολιτιστικής κληρονομιάς του αγροτικού χώρου.
- Να θέσει υπό συζήτηση τον σχεδιασμό και την εφαρμογή βιωματικών εκπαιδευτικών δράσεων για μαθητές/-ριες πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης με θέμα τον αγροτικό χώρο ως πολιτιστική κληρονομιά.
- Να αναδείξει τις τοπικές αγροδιατροφικές παραδόσεις ως πολιτιστική κληρονομιά και ιδιαίτερα τον ρόλο τους στη βιώσιμη ανάπτυξη των αγροτικών κοινοτήτων.
- Να εισαγάγει τους συμμετέχοντες/-ουσες στην έννοια του πολιτισμικού τοπίου και της ερμηνείας πολιτισμού/περιβάλλοντος, αναδεικνύοντας και τις δυνατότητες επαγγελματικής απασχόλησης που παρέχονται στον τομέα αυτό.
- Να αποτελέσει ένα πειραματικό εργαστήριο διαλόγου με την τοπική κοινωνία με σκοπό τον σχεδιασμό και την εφαρμογή δράσεων για την πολιτιστική κληρονομιά με συμμετοχική και δημοκρατική διάσταση (βλ. Παράρτημα 1).

Οι απόφοιτοι του Θερινού Σχολείου αναμένεται:

να γνωρίσουν τις πολιτικές της ΔΙΝΕΠΟΚ για τη μελέτη, διαφύλαξη και ανάδειξη του αγροτικού χώρου ως πολιτιστικής κληρονομιάς	να εισαχθούν στα ζητήματα (δεοντολογικά, μεθοδολογικά κ.ά.) και στον προβληματισμό που προκύπτουν από τις πολιτικές διαχείρισης της πολιτιστικής κληρονομιάς του αγροτικού χώρου	να έρθουν σε επαφή με τον τρόπο που αντιμετωπίζουν την πολιτιστική κληρονομιά οι φορείς που καλούνται να ασκήσουν σχετικές δημόσιες πολιτικές
να σχηματίσουν εμπειριστατωμένη άποψη για τις πολλές και ποικίλες όψεις της πολιτιστικής κληρονομιάς και για την ανάγκη να λαμβάνεται σοβαρά υπ' όψιν ως παράγοντας που μπορεί να συμβάλει σημαντικά στη βιώσιμη και ενδογενή ανάπτυξη των αγροτικών περιοχών		

Για περισσότερες πληροφορίες οι ενδιαφερόμενοι/-ες καλούνται να ανατρέχουν στην ιστοσελίδα της ΔΙΝΕΠΟΚ <http://ayla.culture.gr>, στην οποία και θα δημοσιεύονται ανακοινώσεις σχετικά με το 2ο Θερινό Σχολείο.

Στο πλαίσιο των συνεδριών του Θερινού Σχολείου οι σπουδαστές/-ριες με την καθοδήγηση εξειδικευμένων επαγγελματιών-εισηγητών/-ριών και από κοινού με Δημητσανίτες/-ισσες θα εργαστούν προκειμένου να εμπλουτιστεί και να αναβαθμιστεί η εφαρμογή για την ψηφιακή περιήγηση της Δημητσάνας, την οποία έχει δημιουργήσει το Συνεδριακό και Πολιτιστικό Κέντρο της Δημητσάνας. Η εν λόγω συνεισφορά θα επέχει τον χαρακτήρα πρακτικής άσκησης των σπουδαστών, αλλά και εισαγωγής τους τόσο στην ψηφιακή ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς όσο και στα πολλά και ποικίλα ζητήματα που συνδέονται με αυτή, ενώ θα αποτελέσει και ευκαιρία για καλύτερη γνωριμία με τον τόπο και τους ανθρώπους του.

Οι αρχές που διέπουν το Θερινό Σχολείο

Κύριος σκοπός του Θερινού Σχολείου είναι αφενός η έμφαση στον διάλογο και όχι στην παρακολούθηση από καθέδρας εισηγήσεων και αφετέρου η επιτόπια γνωριμία με τη Δημητσάνα, η οποία προσφέρει πολλές αφορμές και παραδείγματα για τις δυνατότητες αλλά και τα προβλήματα που σχετίζονται με την ανάδειξη μιας ορεινής αγροτικής περιοχής σε πολιτισμικό αγαθό (προστασία του οικισμού, πολιτιστικός τουρισμός) (για τη Δημητσάνα και την ευρύτερη περιοχή της βλ. *Παράρτημα 2*).

Επιδίωξη του Σχολείου είναι να εμπνεύσει στους συμμετέχοντες/-ουσες, τόσο στους/στις διδάσκοντες/-ουσες όσο και στους/στις σπουδαστές/-ριες, νέους και δημιουργικούς τρόπους να προσεγγίζουν το αντικείμενο της επιστήμης, των σπουδών, του επαγγέλματός τους που με τον έναν ή τον άλλον τρόπο συνδέεται με την πολιτιστική κληρονομιά του αγροτικού χώρου. Ως εκ τούτου, επιδιώκεται να συνδυάσει: α) τη γνωριμία με την περιοχή και την πολιτιστική της ταυτότητα, β) τη γνωριμία με τους πολιτιστικούς φορείς που δραστηριοποιούνται στην περιοχή, γ) τη γνώση και την εμπειρία των εισηγητών (πανεπιστημιακών, επαγγελματιών, δημοσίων υπαλλήλων κ.ά.), αλλά και των σπουδαστών, με απώτερο στόχο την ανταλλαγή απόψεων, την αναζήτηση κοινών πεδίων προβληματισμού για την ανάδειξη διεπιστημονικών και διατομεακών προσεγγίσεων της πολιτιστικής κληρονομιάς του αγροτικού χώρου.

Η Δημητσάνα ως τόπος διοργάνωσης του 2ου Θερινού Σχολείου συγκεντρώνει τα εξής χαρακτηριστικά:

α) Πρόκειται για μια περιοχή ιδιαίτερου φυσικού κάλλους, όπου αποτυπώνεται στο τοπίο με τον καλύτερο τρόπο η διαχρονικότητα της κατοίκησης, δηλαδή του πολιτισμού, από τους αρχαίους χρόνους μέχρι σήμερα (αρχαία Τεύθις, αρχαία Γόρτυνα, βυζαντινές εκκλησίες, νεότερα μοναστηριακά σύνολα αποκατεστημένα από το ΥΠ.ΠΟ.Α., μοναδικά δείγματα νεότερης λαϊκής και λόγιας αρχιτεκτονικής παραδοσιακοί οικισμοί, έντονα αποτυπωμένη στον χώρο αγροτική ταυτότητα).

β) Στην περιοχή δραστηριοποιούνται πολιτιστικοί φορείς με τρόπο ιδιαίτερα επιτυχημένο, όπως το [Υπαίθριο Μουσείο Υδροκίνησης του Πολιτιστικού Ιδρύματος](#)

Ομίλου Πειραιώς, το Λαογραφικό Μουσείο Στεμνίτσας, το Ιστορικό Αρχείο Γορτυνίας και η Βιβλιοθήκη Δημητσάνας, το Συνεδριακό και Πολιτιστικό Κέντρο Δημητσάνας, η Κίνηση Πολιτών «Ανθη της Πέτρας» κ.ά. Σημειώνουμε ότι οι περιοχές της Αρκαδίας συνδέονται μεταξύ τους με το πρώτο διεθνώς πιστοποιημένο ελληνικό περιπατητικό μονοπάτι (Menalon Trail). Έτσι, η ευρύτερη περιοχή της Δημητσάνας αποτελεί ιδανικό πεδίο για την πρακτική εκπαίδευση των συμμετεχόντων/-ουσών στην ερμηνεία τοπίου και πολιτιστικής κληρονομιάς, που αποτελεί ένα από τα διδακτικά αντικείμενα του 2ου Θερινού Σχολείου.

γ) Στη Δημητσάνα και συγκεκριμένα στο Αρχοντικό Αντωνόπουλου πρόκειται να δημιουργηθεί και το Λαογραφικό Μουσείο Δημητσάνας, την ευθύνη σχεδιασμού του οποίου έχει η ΔΙΝΕΠΟΚ. Η μουσειολογική μελέτη, η οποία έχει ήδη εγκριθεί από το Συμβούλιο Μουσείων του ΥΠΠΟΑ, βασίζεται σε μια ανανεωμένη προσέγγιση τόσο της λαογραφίας και της μουσειολογίας, όσο και του ρόλου που μπορούν να αναλάβουν τα λαογραφικά μουσεία στις τοπικές κοινωνίες του αγροτικού χώρου.

Σημειώνεται ότι, εκτός από τους σπουδαστές/-ριες, στις συνεδρίες του Θερινού Σχολείου είναι ευπρόσδεκτος/-η να συμμετάσχει κάθε ενδιαφερόμενος/-η.

Το Ημερήσιο Πρόγραμμα

Το 2ο Θερινό Σχολείο για τον Αγροτικό Χώρο ως Πολιτιστική Κληρονομιά θα πραγματοποιηθεί το διάστημα από **21 έως 28 Ιουλίου 2019**. Οι συνεδρίες θα πραγματοποιούνται κάθε μέρα από τις 09.00 μέχρι τις 13.30 και από τις 17.00 μέχρι τις 20.00, εκτός και αν σημειώνεται διαφορετικά (βλ. *αναλυτικό πρόγραμμα, στο συν. αρχείο*). Η παρακολούθηση των συνεδριών και των δραστηριοτήτων του Θερινού Σχολείου είναι υποχρεωτική για τους σπουδαστές.

Σημαντική πλευρά του Θερινού Σχολείου είναι η δημιουργία κλίματος συναδελφικότητας μεταξύ των σπουδαστών/-ριών, των εισηγητών/-ριών και όλων όσων συμμετέχουν με την τοπική κοινωνία. Γι' αυτό και η συμμετοχή στις εργασίες του Σχολείου, στο κοινό γεύμα και δείπνο, η ενεργός συμμετοχή στις συζητήσεις κ.ά., αποτελεί ευκαιρία αλληλογνωριμίας, επαφής και διαντίδρασης. Ειδικά σε ό,τι αφορά την πεζοπορία, καθώς απαιτεί ένα ελάχιστο επίπεδο φυσικής κατάστασης, η συμμετοχή δεν είναι υποχρεωτική. Οι συμμετέχοντες/-ουσες αναλαμβάνουν πλήρη και αποκλειστική ευθύνη για την κατάσταση της υγείας και την εκ μέρους τους τήρηση των οδηγιών και των μέτρων ασφαλείας κατά την πεζοπορία. Εξυπακούεται ότι από την πλευρά των συνδιοργανωτών θα τηρηθούν όλα τα απαραίτητα μέτρα ασφαλείας, καθώς η οργάνωση της συγκεκριμένης δραστηριότητας έχει ανατεθεί σε πιστοποιημένους επαγγελματίες οδηγούς βουνού με μεγάλη σχετική εμπειρία.

Το Σχολείο πλαισιώνεται από εκδηλώσεις που οργανώνονται από τη ΔΙΝΕΠΟΚ, την Περιφέρεια Πελοποννήσου, τον Δήμο Γορτυνίας, το Συνεδριακό και Πολιτιστικό Κέντρο Δημητσάνας, το Πολιτιστικό Ίδρυμα Ομίλου Πειραιώς (Υπαίθριο Μουσείο Υδροκίνησης), την Κοιν.Σ.Επ. Μαίναλον και άλλους τοπικούς φορείς και πολίτες της περιοχής (το Πρόγραμμα Παράλληλων Εκδηλώσεων θα ανακοινωθεί προσεχώς στον ιστότοπο <http://ayla.culture.gr>). Στόχος των εκδηλώσεων αυτών είναι αφενός η ανάδειξη της σημασίας της πολιτιστικής κληρονομιάς σε ένα ευρύτερο κοινό που

κατοικεί στην περιοχή ή την επισκέπτεται κατά τους θερινούς μήνες και αφετέρου η ενεργός συμμετοχή της τοπικής κοινωνίας στη διοργάνωση του 2ου Θερινού Σχολείου για τον Αγροτικό Χώρο ως Πολιτιστική Κληρονομιά και στον σχετικό διάλογο που αναμένεται να προκύψει.

Κριτήρια επιλογής των σπουδαστών

Ο συνολικός αριθμός των σπουδαστών που θα επιλεγούν θα είναι είκοσι, οι πέντε από τους οποίους, κατά προτεραιότητα από τη Δημητσάνα και την ευρύτερη περιοχή της, θα αναλάβουν εξολοκλήρου τα έξοδα διαμονής και διατροφής τους (για περισσότερα βλ. Κόστος Συμμετοχής). Προκειμένου να εξυπηρετηθούν οι στόχοι του Θερινού Σχολείου θα δοθεί ιδιαίτερη έμφαση στη διεπιστημονική και διεπαγγελματική σύνθεση των συμμετεχόντων/-ουσών. Η επιλογή των σπουδαστών/-τριών θα γίνει από τη Διεύθυνση Νεότερης Πολιτιστικής Κληρονομιάς του ΥΠΠΟΑ με κριτήρια: α) τη συνάφεια της ιδιότητας (επαγγελματικής, επιστημονικής κ.ά.) του υποψηφίου με τους στόχους του Θερινού Σχολείου, όπως αυτή προκύπτει από το βιογραφικό του β) τους λόγους που ο υποψήφιος σπουδαστής/-ρια αναφέρει ως σημαντικούς προκειμένου να επιλεγεί γ) την κατά το μέτρο του δυνατού διασφάλιση της ποικιλίας στη σύνθεση της ομάδας σπουδαστών δ) πιθανές συστατικές επιστολές που οι υποψήφιοι ενθαρρύνονται να υποβάλουν.

Το δελτίο υποψηφιότητας και κάθε έγγραφο που το συνοδεύει υποβάλλονται μόνο ηλεκτρονικά στην ηλεκτρονική διεύθυνση ayla@culture.gr¹.

Οι σπουδαστές/-ριες του 2ου Θερινού Σχολείου, καθώς και οι επιλαχόντες/-ούσες σπουδαστές/-ριες, σε περίπτωση που προκύψουν, θα ανακοινωθούν στον ιστότοπο της ΔΙΝΕΠΟΚ (ayla.culture.gr) στην καθορισμένη ημερομηνία (βλ. *Σημαντικές ημερομηνίες*).

Κόστος συμμετοχής

Το κόστος συμμετοχής των σπουδαστών στο Θερινό Σχολείο ανέρχεται:

- Σε 200 ευρώ το άτομο για μονόκλινο δωμάτιο («Ξενώνας Τεύθις») και για τις επτά διανυκτερεύσεις. Στο ποσό αυτό περιλαμβάνονται η διατροφή, οι μετακινήσεις στη Δημητσάνα και την ευρύτερη περιοχή της που εντάσσονται στο πρόγραμμα του Θερινού Σχολείου, καθώς και το υλικό που θα διανεμηθεί στους σπουδαστές.

- Σε 100 ευρώ κατ' άτομο για συστέγαση δύο ατόμων του ίδιου φύλου σε δίκλινο δωμάτιο («Ξενώνας Τεύθις») και για τις επτά διανυκτερεύσεις. Στο ποσό αυτό, επίσης, περιλαμβάνονται η διατροφή, οι μετακινήσεις στη Δημητσάνα και την ευρύτερη

¹ Σε περίπτωση που οι ενδιαφερόμενοι/-ες δεν λάβουν μήνυμα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου με το οποίο να επιβεβαιώνεται η παραλαβή της αίτησής τους, παρακαλούνται να επικοινωνήσουν με τη ΔΙΝΕΠΟΚ.

περιοχή της που εντάσσονται στο πρόγραμμα του Θερινού Σχολείου, καθώς και το υλικό που θα διανεμηθεί στους σπουδαστές. Η κατανομή των σπουδαστών/-ριών στα δωμάτια γίνεται από τη ΔΙΝΕΠΟΚ, εκτός και αν δηλωθεί έγκαιρα σχετική προτίμηση από τους ενδιαφερόμενους/-ες.

Το ποσό αυτό θα καταβληθεί εντός μίας (1) εβδομάδας από την ανακοίνωση των συμμετεχόντων/-ουσών σε τραπεζικό λογαριασμό του Συνεδριακού και Πολιτιστικού Κέντρου Δημητσάνας, φορέα που συνδιοργανώνει το 2ο Θερινό Σχολείο για τον Αγροτικό Χώρο ως Πολιτιστική Κληρονομιά. Ο τραπεζικός λογαριασμός θα κοινοποιηθεί στους σπουδαστές/-ριες με ηλεκτρονικό μήνυμα στη διεύθυνση ηλεκτρονικού ταχυδρομείου που θα δηλώσουν. Προκειμένου η συμμετοχή των σπουδαστών/-ριών που έχουν επιλεγεί να θεωρείται οριστική, οφείλουν να αποστείλουν στο ayla@culture.gr απόδειξη της κατάθεσης του χρηματικού ποσού που τους αναλογεί εντός του καθορισμένου χρονικού διαστήματος. Σε αντίθετη περίπτωση, ειδοποιείται ο πρώτος επιλαχών/η πρώτη επιλαχούσα, προκειμένου να καταλάβει την κενή θέση σπουδαστή/-ριας.

Η διατροφή περιλαμβάνει πρωινό², γεύμα και δείπνο, ενώ θα καταβληθεί κάθε προσπάθεια στο μέτρο του δυνατού να ληφθούν υπ' όψιν ιδιαίτερες διατροφικές ανάγκες.

Κάθε σπουδαστής/-τρια πρέπει να μεριμνήσει για τη μετάβασή του στη Δημητσάνα καθώς και για την επιστροφή στην έδρα του μετά τη λήξη του Θερινού Σχολείου, καθώς στο κόστος συμμετοχής δεν περιλαμβάνονται οδοιπορικά έξοδα.

Όπως σημειώθηκε, θα δοθεί η δυνατότητα σε πέντε από τους είκοσι συνολικά σπουδαστές/-ριες, *κατά προτίμηση* από τη Δημητσάνα ή την ευρύτερη περιοχή του Δήμου Γορτυνίας, να συμμετάσχουν στο Θερινό Σχολείο, αναλαμβάνοντας εξολοκλήρου οι ίδιοι το κόστος διαμονής και διατροφής τους. Για τον λόγο αυτό, οι υποψήφιοι θα πρέπει να δηλώσουν στο κατάλληλο πεδίο της αίτησης συμμετοχής (βλ. *Αίτηση*) την πρόθεσή τους να υπαχθούν στην κατηγορία αυτή.

Σε περίπτωση που η συμμετοχή σπουδαστή/-ριας για οποιονδήποτε λόγο ακυρωθεί, το χρηματικό ποσό που καταβλήθηκε δεν επιστρέφεται.

Σημαντικές Ημερομηνίες

10 Ιουνίου: Έναρξη περιόδου υποβολής αιτήσεων

23 Ιουνίου: Λήξη προθεσμίας υποβολής αιτήσεων

1 Ιουλίου: Ανακοίνωση στον ιστότοπο <http://ayla.culture.gr> των σπουδαστών του 2ου Θερινού Σχολείου και των επιλαχόντων/-ουσών, σε περίπτωση που υπάρξουν

1 Ιουλίου-7 Ιουλίου: Καταβολή του προβλεπόμενου χρηματικού ποσού εκ μέρους των

² Το πρωινό θα παρατίθεται στον χώρο πραγματοποίησης των συνεδριών από τις 8.30 μέχρι τις 9.30, εκτός και αν το πρόγραμμα της ημέρας ορίζει διαφορετικά.

σπουδαστών/-τριών και αποστολή της απόδειξης καταβολής στη ΔΙΝΕΠΟΚ
21 Ιουλίου: Έναρξη του 2ου Θερινού Σχολείου

Αποδεικτικά Συμμετοχής

Στους σπουδαστές θα δοθεί από τη Διεύθυνση Νεότερης Πολιτιστικής Κληρονομιάς του ΥΠΠΟΑ αποδεικτικό συμμετοχής στο 2ο Θερινό Σχολείο, εφόσον συμμετάσχουν στο σύνολο των προγραμματισμένων συνεδριών και λοιπών δραστηριοτήτων του Θερινού Σχολείου.

Για οποιαδήποτε διευκρίνιση μπορείτε να επικοινωνείτε μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου (ayla@culture.gr) ή τηλεφωνικά με τις κκ. Έλενα Μπαζίνη, Μαρία Σερέτη και Μαρία Φακιολά (τηλ. 2105219067, -068, -064 αντίστοιχα).

Αθήνα, 7 Ιουνίου 2019
Διεύθυνση Νεότερης Πολιτιστικής Κληρονομιάς
ΥΠΠΟΑ
Σταυρούλα-Βίλλυ Κ. Φωτοπούλου
Διευθύντρια

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1

Ο αγροτικός χώρος ως πολιτιστική κληρονομιά και οι πολιτικές της Διεύθυνσης Νεότερης Πολιτιστικής Κληρονομιάς (ΔΙΝΕΠΟΚ)

Από τα τέλη της δεκαετίας του '80 οι ορεινές περιοχές βρέθηκαν στο επίκεντρο αναπτυξιακών πολιτικών, κυρίως μέσω ευρωπαϊκών προγραμμάτων, που στόχευαν στην αξιοποίηση των τοπικών και περιφερειακών αγροτικών πολιτισμικών παραδόσεων, ταυτοτήτων και τοπίων. Ο αγροτικός χώρος θεωρείται πλέον δημόσιο αγαθό, η αξία του οποίου εκτείνεται σε πεδία που υπερβαίνουν κατά πολύ τον πρωτογενή τομέα παραγωγής αγροτικών προϊόντων. Στόχος των ευρωπαϊκών πολιτικών παραμένει η ενίσχυση της αρχής της πολυλειτουργικότητας της γεωργίας, δηλαδή της ανάδειξης και διαχείρισης του αγροτικού χώρου ως σημαντικού περιβαλλοντικού, αισθητικού και εν γένει πολιτιστικού αγαθού. Παράλληλα, οι πολιτικές αυτές σκοπεύουν να ενισχύσουν τις εξωγεωργικές δραστηριότητες, κυρίως στον τομέα του εναλλακτικού τουρισμού, του αγροτουρισμού και άλλων μορφών «ήπιας τοπικής ανάπτυξης».

Έτσι, ως εκφάνσεις της πολιτιστικής κληρονομιάς του αγροτικού χώρου μπορούν, μεταξύ άλλων, να θεωρηθούν:

α) Το αγροτικό τοπίο, όπως αυτό διαμορφώνεται από την αλληλεπίδραση του ανθρώπου με το περιβάλλον, την ανάπτυξη των παραγωγικών δραστηριοτήτων (αγροτική παραγωγή, κτηνοτροφία κτλ.) και των παραδοσιακών τεχνών και τεχνικών (π.χ. παραδοσιακή οικοδομία, ξερολιθιά κ.ά.), και εν γένει την ιστορική διαμόρφωση των ποικίλων εμπειριών κατοίκησης (διαμόρφωση οικισμένου χώρου, οικοδομικές τέχνες, ανάδειξη ιερών χώρων κτλ.).

β) Οι αγροδιατροφικές παραδόσεις (καλλιεργητικές πρακτικές, κτηνοτροφία, αλιεία, τυροκομία, παραγωγή και κατανάλωση τροφής εν γένει) που συνεχίζουν να ασκούνται στον αγροτικό χώρο και οι οποίες σχεδόν πάντα είναι συνδεδεμένες με μακραίωνες ταυτότητες και πολιτισμικές δομές.

γ) Οι παραδοσιακές τέχνες, τεχνικές, τεχνογνωσίες και επαγγέλματα που συνδέθηκαν ιστορικά κατ' εξοχήν (φυσικά όμως όχι αποκλειστικά) με τον αγροτικό χώρο (ξυλοναυπηγική, παραδοσιακή αρχιτεκτονική, κ.ά.).

δ) Τα εθιμικά δρώμενα, οι γιορτές και τα πανηγύρια, που επίσης είναι βαθιά συνδεδεμένα με τις τοπικές ταυτότητες και την αίσθηση του ανήκειν στον τόπο.

Από την άλλη πλευρά, οι έννοιες της «ανάπτυξης» και της «τοπικότητας» σε όλες της τις μορφές (π.χ. τοπικά αγροδιατροφικά συστήματα), αλλά και του κοινωνικού και πολιτισμικού ρόλου του αγροτικού χώρου και των διαφόρων όψεων της ανάπτυξής του έχουν καταστεί αντικείμενο κριτικής προσέγγισης από τη σκοπιά των κοινωνικών επιστημών. Η κριτική αυτή επικεντρώνεται κυρίως στις επιπτώσεις των μεταρρυθμιστικών πολιτικών στις τοπικές αγροτικές κοινότητες, στη δημιουργία μιας υπαίθρου που διαμορφώνεται ως «σκηνικό» δραστηριοτήτων οι οποίες απλά θυμίζουν τη ζωή μιας αγροτικής κοινότητας. Επίσης, στην ιδεολογική και εξιδανικευτική κατασκευή της αγροτικότητας ως πολιτισμικού αγαθού στο πλαίσιο της εμπορικής

αξιοποίησης των νοσταλγικών και ρομαντικών προδιαθέσεων των αστικών κυρίως πληθυσμών της μετα-νεωτερικότητας.

Η ανάδειξη του αγροτικού χώρου σχετίζεται άμεσα με το πλαίσιο πολιτικών διαχείρισης που εισήγαγε η Σύμβαση για τη Διαφύλαξη της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς (UNESCO, 2003) αλλά και η Σύμβαση για την Ποικιλομορφία των Πολιτιστικών Εκφράσεων (UNESCO, 2005), η εφαρμογή των οποίων στην Ελλάδα αποτελεί αρμοδιότητα της Διεύθυνσης Νεότερης Πολιτιστικής Κληρονομιάς του ΥΠΠΟΑ.

Παράλληλα, η ΔΙΝΕΠΟΚ με τις πολιτικές για την ανάδειξη του αγροτικού χώρου ως πολιτιστικής κληρονομιάς που εφαρμόζει ενδιαφέρεται να συμβάλει³:

- Στην ανάδειξη του τοπίου, της ιστορίας και του πολιτισμού (μνημεία, αλλά και γιορτές, εκδηλώσεις κ.ά.), των αγροτικών κοινοτήτων, ως τόπων που αξίζει να επισκεφτεί κανείς όχι μόνο για να τους δει, αλλά για να τους βιώσει ως εμπειρία (να γευτεί, να δει, να περπατήσει, να συμμετέχει κτλ.).
- Στην ανάδειξη σε ένα ευρύτερο κοινό της μουσικής και του χορού ως σημαντικών όψεων του πολιτισμού των αγροτικών κοινοτήτων, με τρόπο καινοτόμο και δημιουργικό, που να συμβάλλει σε μια πιο πλουραλιστική εικόνα της παράδοσης και της λαϊκής δημιουργίας.
- Στην ανάδειξη των προσίδιων χαρακτηριστικών των ελληνικών παραδοσιακών διατροφικών συστημάτων, κυρίως της λιτότητας του διατρέφεσθαι, της κοινωνικότητας του συμποσιασμού, του εορταστικού γλεντιού κτλ., ως σημαντικό συστατικό της νεοελληνικής ταυτότητας.
- Στην οργάνωση δράσεων για τον αγροτικό χώρο και τα αγροδιατροφικά προϊόντα του που να μην αναπαράγουν τη μορφή των διάφορων «τοπικών γιορτών», αλλά να αξιοποιούν, και κυρίως να εντάσσουν σε έναν συνολικό σχεδιασμό, τη γνώση και την αγάπη για τον τόπο όσων στελεγχώνουν τα τοπικά λαογραφικά μουσεία και άλλους τοπικούς θεσμούς.
- Στην παραγωγή οπτικών τεκμηρίων, κειμένων κτλ. που να προβάλλουν τη νεότερη πολιτισμική εμπειρία των τοπικών κοινωνιών ειδικά του αγροτικού χώρου και να αναδεικνύουν τα προϊόντα και τους τρόπους που τα παράγουν.
- Στη δημιουργία, σε συνεργασία με μουσειακούς οργανισμούς, εκπαιδευτικών προγραμμάτων που να σχετίζονται με την ανάδειξη και την προβολή του αγροδιατροφικού πολιτισμού του ελληνικού χώρου.
- Στον καινοτόμο αναπροσανατολισμό των τοπικών λαογραφικών μουσείων του αγροτικού χώρου, ώστε να ανανεώσουν τη λειτουργία τους, να αξιοποιήσουν την εκ μέρους τους γνώση των τοπικών πολιτισμών και να διευρύνουν τον ορίζοντα δημόσιας παρέμβασής τους.
- Στον σχεδιασμό και την εφαρμογή πολιτικών για την άυλη πολιτιστική κληρονομιά που θα συμβάλουν στην ανασυγκρότηση των τοπικών κοινωνιών του αγροτικού χώρου, σε μια περίοδο μάλιστα προϊούσας οικονομικής κρίσης.
- Στη δημιουργία και την προβολή μιας νέας περηφάνιας για τον τόπο και την

³ Για περισσότερα όσον αφορά τις δράσεις και τις πολιτικές της ΔΙΝΕΠΟΚ για την πολιτιστική κληρονομιά του αγροτικού χώρου μπορεί κανείς να ανατρέξει στον ιστότοπο ayla.culture.gr

ταυτότητά του με έναν τρόπο δυναμικό που να απαντά στις σύγχρονες ανάγκες.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2

Η Δημητσάνα και η περιοχή της

Η Γορτυνία, η οποία καταλαμβάνει το κέντρο της Αρκαδίας, οριοθετείται από τους ποταμούς Αλφειό και Ερύμανθο στα δυτικά καθώς και από τους ποταμούς Λάδωνα και Τράγο στα βόρεια. Στα ανατολικά της ορθώνεται ο ορεινός όγκος του Μαινάλου και στα βόρεια του η οροσειρά του Αφροδισίου. Η Γορτυνία ανήκει στην κατ' εξοχήν ορεινή ζώνη της Πελοποννήσου, καθώς το μέσο υψόμετρό της ανέρχεται στα 935 μ.

Στο νοτιοδυτικό άκρο της Γορτυνίας βρίσκεται η περιοχή που κυλάει ο Λούσιος, ένα από τα μικρότερα ποτάμια –το συνολικό του μήκος είναι 23 χιλιόμετρα– που συναποτελούν το υδάτινο σύστημα του Αλφειού. Πρόκειται για μια περιοχή 200 τετραγωνικών χιλιομέτρων που αρχίζει από την πηγή του Λούσιου, στο Καλονέρι, στην περιοχή της Αγίας Παρασκευής μέχρι το σημείο που ο Λούσιος χύνεται στον Αλφειό. Επίκεντρο της περιοχής είναι η Δημητσάνα, πρωτεύουσα της παλιάς επαρχίας Γορτυνίας και νυν πρωτεύουσα του Δήμου Γορτυνίας.

Χτισμένη σε δύο αντικριστούς λόφους βρίσκεται σε υψόμετρο 966 μέτρων και αποτελεί έναν από τους πιο ορεινούς οικισμούς της Πελοποννήσου. Στα νοτιοδυτικά της δεσπόζει μια διακλάδωση του Μαινάλου, το ύψωμα Κλινίτσα (Υψούς).

Ως απώτατο σημείο εκκίνησης της ιστορίας της Δημητσάνας τίθεται η προϊστορία, και η εποχή των ομηρικών επών, μέσω της διήγησης που παραθέτει ο Πausανίας για τον Τεύθιν, τον βασιλιά της πόλης, που σύμφωνα με τον μύθο αρνήθηκε να συνεκστρατεύσει με τον Αγαμέμνονα στην Τροία. Η αρχαία πόλη της Τεύθιδας, καταλάμβανε τον χώρο όπου σήμερα εκτείνεται ο δυτικός λόφος της Δημητσάνας και η συνοικία της Πλάτσας.

Σημαντικότερο αρχαιολογικό τεκμήριο είναι το ίδιο το κάστρο, που βρίσκεται στο υψηλότερο σημείο του ενός από τους δύο λόφους που προσδίδουν στη Δημητσάνα τη «σαγματοειδή μορφή» της, του δυτικού, το οποίο και αποτελεί τον πυρήνα της πρώτης πληθυσμιακής συγκέντρωσης στον συγκεκριμένο χώρο.

Η ίδρυση το 965 της μονής Θεοτόκου στην περιοχή Μονόπορη του Λούσιου θεωρείται από την τοπική ιστοριογραφία ως αφετηρία της νεότερης ιστορίας της Δημητσάνας, της πόλης που διαδέχθηκε την αρχαία Τεύθιδα. Ως ιστορικό τεκμήριο της ίδρυσης της μονής και της εμφάνισης της Δημητσάνας στο ιστορικό προσκήνιο προβάλλεται το σιγίλλιο με το οποίο ο πατριάρχης Πολύευκτος (956-970) δίνει την άδεια για την ίδρυση της μονής και της απονέμει σταυροπηγιακό καθεστώς.

Στο πλαίσιο της οθωμανικής πολιτικής και κοινωνικής δομής αναδεικνύεται ένα πλέγμα ορεινών κυρίως πληθυσμιακών συγκεντρώσεων και παζαριών, που συνδέονται με ένα οδικό δίκτυο μονοπατιών και γεφυριών στη βάση του οποίου συγκροτείται η εσωτερική αγορά. Αποτελούν αυτό που σε ένα πιο αυστηρό πλαίσιο θα μπορούσαμε να ονομάσουμε ελευθεροχώρια του ορεινού χώρου, τα οποία

ξεχωρίζουν από τις πολυάριθμες εκκλησίες τους, οι οποίες παίζουν καθοριστικό ρόλο στην οργάνωση του κοινοτικού χώρου και της ζωής, και κυρίως από τον εμπορικό και βιοτεχνικό τους δρόμο, που λειτουργεί ως κέντρο του οικισμού. Τον κύριο ρόλο στον τομέα της βιοτεχνικής παραγωγής, όσον αφορά τη Δημητσάνα, κατείχε η παραγωγή της μπαρούτης, η οποία ανθεί στη περιοχή από τις αρχές του 17ου αιώνα.

Κινητήρια δύναμη της τοπικής οικονομίας υπήρξε η υδροκίνηση με πηγή τα άφθονα νερά της περιοχής. Οι κάτοικοί της, εκμεταλλευόμενοι τη δύναμη των νερών που έρεαν από πηγές γύρω από το φαράγγι του Λούσιου, κατασκεύασαν διάφορες βιοτεχνικές εγκαταστάσεις, όπως αλευρόμυλους, νεροτριβές, βυρσοδευεία και μπαρουτόμυλους, χρησιμοποιώντας παραδοσιακούς μηχανισμούς. Οι εγκαταστάσεις αυτές συνέβαλαν στην οικονομική άνθηση της Δημητσάνας.

Το τέλος του 19ου αι. για πολλές πληθυσμιακές συγκεντρώσεις της Πελοποννήσου θα επιφέρει την «κατάρρευση των κωμοπόλεων». Αν και για τη Δημητσάνα η δημογραφική κάμψη θα λάβει περισσότερο τον χαρακτήρα της αργόσυρτης φθοράς, σίγουρα το τέλος του 19ου αιώνα και η αυγή του 20ού χαρακτηρίζονται από την αθρόα μετανάστευση των Δημητσανιτών τόσο στα αστικά κέντρα όσο και στην Αμερική. Σε όλη τη διάρκεια του 20ού αι. οι Δημητσανίτες θα μεταναστεύουν στα αστικά κέντρα, κυρίως στην Αθήνα, επωφελούμενοι από τα δίκτυα προστασίας και οικογενειακής και εθνοτοπικής αλληλεγγύης που είχαν διαμορφωθεί από παλιότερα.

Μέχρι και τη δεκαετία το '60, στη Δημητσάνα και την ευρύτερη περιοχή της καλλιεργούνταν σιτάρι, κριθάρι και ξερικά καλαμπόκια. Σήμερα μόνο οι εγκαταλελειμμένες αναβαθμίδες και τα αλώνια που είναι διάσπαρτα στον χώρο θυμίζουν την εντατική χρήση της γης, τότε που οι γύρω περιοχές σπέρνονταν «από άκρη σ' άκρη» για την καλλιέργεια των σιτηρών απαραίτητων για την επιβίωση ανθρώπων και ζώων.

Σημαντικό στοιχείο της παραγωγικής δομής του χώρου, θα μπορούσε να πει κανείς και ένα από τα φυσικά στοιχεία που αποδίδουν στον τόπο το βαθύτερο του νόημα, είναι ο Λούσιος, «το ποτάμι», όπως το αποκαλούν οι Δημητσανίτες. Σήμερα έχουν καταγραφεί σε όλο το μήκος του Λούσιου περισσότερα από εβδομήντα κτίσματα, τα περισσότερα σε ερειπιώδη κατάσταση, που φιλοξενούσαν εκατό περίπου υδροκίνητες εγκαταστάσεις: αλευρόμυλους, μπαρουτόμυλους, νεροτριβές («μπαντάνια»), ταμπάκικα, σχιστήρια ξύλου κ.ά. Ορισμένα από τα γεφύρια που συνδέουν τις δύο όχθες του αποτελούν σπουδαία δείγματα λαϊκής αρχιτεκτονικής τέχνης.

Το ποτάμι παραμένει εξίσου σημαντικό για τη Δημητσάνα για λόγους όμως τελείως διαφορετικούς, καθώς έχει αναδειχθεί σε κατ' εξοχήν πεδίο βίωσης της «αυθεντικής εμπειρίας της φύσης» στο πλαίσιο του εναλλακτικού τουρισμού. Ειδικά το Υπαίθριο Μουσείο Υδροκίνησης που λειτουργεί στην περιοχή του Αγιάνη λίγο έξω από τη Δημητσάνα σήμερα αποτελεί το σημαντικότερο αξιοθέατο όχι μόνο της Δημητσάνας αλλά και ολόκληρης της ευρύτερης περιοχής, συμβολίζοντας κατά κάποιον τρόπο τις νέες χρήσεις του χώρου στο πλαίσιο της ήπιας ανάπτυξης και του εναλλακτικού τουρισμού, οι οποίες και αποτελούν τις κατ' εξοχήν οικονομικές δραστηριότητες των κατοίκων της Δημητσάνας σήμερα.